

శ్రీగణేశాయ నమః

శ్రీమచ్ఛంకర భగవత్పాదాచార్య ప్రణీత భాష్య సమేతా

శ్రీమద్భగవద్గీతా

తత్త్వప్రకాశికా టీకా సహితా

అథ ప్రథమోధ్యాయః

భాష్యకారుల మంగళాచరణము: ఓమ్,

నారాయణః పర్యవ్యక్తాదండమవ్యక్త

సంభవమ్ | అండస్యాంతస్త్విమే

లోకాస్సప్తద్వీపా చ మేదిన్ ||

భాష్యము: స భగవాన్ సృష్ట్యా ఇదం

జగత్ తస్య చ స్థితిం చికిర్షుః మరీచ్యాదీన్

అగ్రే సృష్ట్యా ప్రజాపతీన్ ప్రవృత్తిలక్షణం

ధర్మం గ్రాహయామాస వేదోక్తమ్ | తతః

అన్యాయే చ సనకసనందనాదీన్ ఉత్పాద్య

నివృత్తిలక్షణం ధర్మం జ్ఞానవైరాగ్యలక్షణం

గ్రాహయామాస | ద్వివిధో హి వేదోక్తో

ధర్మః ప్రవృత్తిలక్షణో నివృత్తిలక్షణః చ

జగతః స్థితికారణం ప్రాణీనాం

సాక్షాదభ్యుదయనిశ్చేయప్రహేతుః యః

సః ధర్మో బ్రాహ్మణాద్యైః వర్ణిభిః

ఆశ్రమిభిః శ్రేయోర్ధిభిః అనుష్ఠీయమానః ||

దీర్ఘేణ కాలేన అనుష్ఠాత్మాణాం

కామోద్భవాద్ హీయమానవివేకవిజ్ఞాన

హేతుకేన అధర్మేణ అభిభూయమానే

ధర్మే ప్రవర్తమానే చ అధర్మే, జగతః

స్థితిం పరిపిపాలయిషుః సః ఆదికర్తా

నారాయణాఖ్యో విష్ణుః భౌమస్య బ్రహ్మణో

నామరూపములుగా వ్యాకరణము చెందని మాయాశక్తియే అవ్యక్తము (ఇంద్రియగోచరము కానిది). అదియే జగత్తునకు ఉపాదానము. నారాయణుడు (పరమాత్మ) దానికంటె విలక్షణుడు. బ్రహ్మాండము ఆ అవ్యక్తమునుండియే పుట్టింది. భూః, భువః మొదలైన ఈ లోకములు, ఏడు ద్వీపములతో కూడిన భూమండలముతో సహా, ఆ బ్రహ్మాండములో అంతర్గతములై ఉన్నాయి.

ఆ భగవానుడు ఈ జగత్తును సృష్టించి దానికి స్థితి (రక్షించి నిలబెట్టుట) ని కూడా చేయగోరువాడై, ముందుగా మరీచి-కశ్యపుడు మొదలైన ప్రజాపతులను సృష్టించి వేదవిహితమై ప్రవృత్తి (కర్మానుష్ఠానము) రూపములో ఉండే ధర్మమును నేర్పించెను. తరువాత సనకుడు, సనందనుడు, సనాతనుడు మొదలైన ఇతరమహర్షులను కూడా సృష్టించెను. జ్ఞానము, వైరాగ్యము లక్షణములుగా గల నివృత్తి (జ్ఞాననిష్ఠా) రూపమైన ధర్మమును వారికి నేర్పించెను. ఎందుకంటే, వేదవిహితమైన ధర్మము రెండు రకములు: ప్రవృత్తి (కర్మనిష్ఠ) రూపమైనది, నివృత్తి (కర్మలను చాలించుట, జ్ఞాననిష్ఠ రూపమైనది. ఈ ధర్మమే జగత్తుయొక్క స్థితికి కారణము. శ్రేయస్సును కోరే బ్రాహ్మణులు, క్షత్రియులు మొదలైన వర్ణముల వారిచే మరియు బ్రహ్మచర్యము మొదలైన ఆశ్రమముల వారిచే అనుష్ఠించబడే ధర్మమేది గలదో, అది ప్రాణులకు సాక్షాత్తుగా అభ్యుదయము (ఇహపరములలో సుఖము) ను, మోక్షమును కూడ కలిగిస్తుంది.

చాలా కాలానికి ధర్మాన్ని అనుష్ఠించేవారిలో కామనలు బయలు దేరడం వలన (ధర్మాధర్మ, ఆత్మానాత్మ) వివేకవిజ్ఞానము తరిగిపోయెను. ఆ కారణంగా అధర్మముచే ధర్మము పరాభూత మవుతూ అధర్మము పెచ్చరిల్లెను. అప్పుడా ఆదికర్త (హిరణ్య గర్భునిగా ప్రకటమైన పరమాత్మ) జగత్తుయొక్క మనుగడను పరిపాలించగోరెను. నారాయణుడనే పేరు గల ఆ పరమాత్మ సర్వవ్యాపకుడు. ఆయన భూలోకమునందలి వేదమును, బ్రాహ్మణత్వము (వేదాధ్యయనపరంపర) ను రక్షించుట కొరకు

సర్వః అయస్యం యస్మిన్

బ్రాహ్మణత్వస్య రక్షణార్థం దేవక్యాం
వసుదేవాద్ అంశేన కృష్ణః కిల
సంబభూవ | బ్రాహ్మణత్వస్య హి రక్షణేన
రక్షితః స్యాద్ వైదికో ధర్మః తదధీనత్వాద్
వర్తాశ్రమభేదానామ్ ||

సః ముక్తా ముక్తయస్య మాయానామ్ భగవాన్
జ్ఞానైశ్వర్యశక్తిబలవీర్యతేజోభిః సదా

సంపన్నః త్రిగుణాత్మికాం వైష్ణవీం స్వాం

మాయాం మూలప్రకృతిం వశీకృత్య ఆజః

అవ్యయో భూతానామ్ ఈశ్వరో

నిత్యశుద్ధబుద్ధముక్తస్వభావః అపి సన్

స్వమాయయా దేహవాన్ ఇవ జాతః ఇవ

చ లోకానుగ్రహం కుర్వన్ ఇవ లక్ష్మతే ||

స్వప్రయోజనాభావే అపి భూతాను

జిఘృక్షయా వైదికం హి ధర్మద్వయమ్

అర్జునాయ శోకమోహమహోదధౌ

నిమగ్నాయ ఉపదిదేశ | గుణాధికైః హి

గృహీతః అనుష్ఠీయమానః చ ధర్మః

ప్రచయం గమిష్యతి ఇతి | తం ధర్మం

భగవతా యథోపదిష్టం వేదవ్యాసః సర్వజ్ఞో

భగవాన్ గీతాఖ్యైః సప్తభిః శ్లోకశతైః

ఉపనిబబంధ | తదిదం గీతాశాస్త్రం

సమస్తవేదార్థసారసంగ్రహభూతం

దుర్విజ్ఞేయార్థమ్ ||

తదర్థావిష్కరణాయ అనేకైః

విపులపదపదార్థవాక్యార్థన్యాయమ్ అపి

అత్యంతవిరుద్ధానేకార్థత్వేన లోకికైః

గృహ్యమాణమ్ ఉపలభ్య అహం వివేకతః

అర్థనిర్ధారణార్థం సంక్షేపతో వివరణం

కరిష్యామి ||

దేవకియందు వసుదేవుని వలన అంశ (లీలావిగ్రహము,
మాయామయ రూపము) చే శ్రీకృష్ణుడై ప్రకటమయ్యెను.

ఎందుకంటే, బ్రాహ్మణత్వము (వేదాధ్యయనపరంపర) ను రక్షిస్తే
వేదవిహితమైన ధర్మము రక్షించబడును. వర్తములు-ఆశ్రమముల

విభాగము వేదధర్మమును ఆశ్రయించి ఉన్నది. Universal power of
controlling power Cosmic intelligence

ఆ భగవానునియందైతే జ్ఞానము, ఈశ్వర (ప్రభు) భావము
(స్వాతంత్ర్యము), జగత్తును సృష్టించి పాలించి ఉపసంహరించే

సామర్థ్యము (శక్తి), బలము (సహాయసంపత్తి), పరాక్రమమును
కలిగియుండుట, తేజస్సు (ఇతరముచే పరాభూతుడు కాకుండుట)

అనే ఆరు గుణములు నిత్యము సంపన్నములై యుండును.
ఆయన తన వైష్ణవీ (సర్వవ్యాపకమగు) మాయాశక్తిని వశములో

నుంచుకొనును. సత్త్వరజస్తమోగుణములతో కూడియున్న ఆ
మాయాశక్తియే జగత్తునకు మూలమునందలి ఉపాదానము

(రోట్టకు పిండి వంటిది). ఆ భగవానునకు పుట్టుక గాని, గిట్టుట
గాని లేవు. ఆయన స్వరూపముచే నిత్యుడు (కాలాతీతుడు,

వికారములు లేనివాడు), శుద్ధుడు (జగత్తుతో సంగము లేనివాడు),
బుద్ధుడు (జడసంబంధము లేని చేతనుడు). అయినప్పటికీ,

ఆయన తన మాయచే దేహము గలవాడు వలె, పుట్టినవాడు వలె,
లోకమును (జనులను) అనుగ్రహిస్తున్నవాడు వలె కన్పట్టును.

అర్జునుడు దుఃఖము, మోహము (అజ్ఞానము, చిత్తవైకల్యము)
అనే పెద్ద సముద్రమునందు మునిగి యుండెను. ఆ భగవానుడు

తనకు ప్రయోజనమేమీ లేకున్నా ప్రాణులను అనుగ్రహించగోరి
వేదోక్తమైన రెండు విధముల ధర్మమును అర్జునునకు

ఉపదేశించెను. ఎందుకంటే, గొప్ప గుణములు గలవారు
స్వీకరించి అనుష్ఠిస్తే ధర్మము వర్ధిల్లును. భగవానుడు

ఉపదేశించిన ఆ ధర్మమును సర్వము దెలిసిన వేదవ్యాస
భగవానుడు ఉన్నది ఉన్నట్లుగా ఏడు వందల శ్లోకములలో

కూర్చెను. వాటికే గీతలని పేరు. అట్టి ఈ గీతాశాస్త్రము
సకలవేదముల అర్థములోని సారతత్త్వమును సంగ్రహముగా

చెప్పుచున్నది. ఈ సారతత్త్వమును దెలియుట చాలా కష్టము. Let it continue
అర్థమేమిటా ముఖ్యమైనది అని చెప్పి - by శాస్త్రము

ఆ గీతాశాస్త్రముయొక్క తాత్పర్యమును ఆవిష్కరించుట
కొరకై చాలా మంది (వృత్తికారులు మొదలగువారు) దానిలోని

పదముల (విభాగము) ను, ఆ పదముల అర్థమును,
వాక్యతాత్పర్యమును, ఆక్షేపసమాధానములను వివరించి

యుండిరి. అయినప్పటికీ, లోకికులు (శాస్త్రపరిచయము
లేనివారు) పరస్పరవిరుద్ధములైన అనేకార్థములను గ్రహించు

చుండుట నా కంట పడినది. కావున, నేను వివేకపూర్వకముగా
అర్థమును నిర్ధారించుటకై సంగ్రహముగా వ్యాఖ్యానించెదను.

ఉదాహరణ
ఉంతుకరణం, బుద్ధి, Intellect లో ఉన్నది

ఉ. - ఈశ్వరుడు సృష్టి, నామరూపాల మూలము

Every Human being
will grow out of any
technique. We never grow
out of it.

clear
understand
- and
direction

మొదటిది - సులభం Bridge, Engineer
 రెండవది - కష్టం కాపిటాల్ మన మత్త - ఆంధ్రప్రదేశ్ - గోవిందరావు ఆలయం
 తర్వాత - 1

సీమిత ప్రవాహ రూపము సుఖ, దుఃఖము - శుభం
 ఆంధ్రప్రదేశ్ శాస్త్ర, మరణాలు - 1999

మొదటిది అస్య గీతాశాస్త్రస్య సంక్షేపతః
 ప్రయోజనం పరం నిశ్చయం సం
 సహేతుకస్య సంసారస్య అత్యంతోపరమ
 లక్షణమ్ తత్ చ సర్వకర్మ
 సన్న్యాసపూర్వకాద్ ఆత్మజ్ఞాననిష్ఠారూపాద్
 ధర్మాద్ భవతి తథా ఇమం ఏవ
 గీతార్థధర్మమ్ ఉద్దిశ్య భగవతా ఏవ ఉక్తమ్,
 స హి ధర్మస్సపర్యాప్తో బ్రహ్మణః
 పదవేదనే, ఇతి అనుగీతాసు
 (మహాభారతమ్, 14-16-12) కిం చ
 అన్యద్ అపి తత్ర ఏవ ఉక్తమ్ -- నైవ
 ధర్మీ న చాధర్మీ న చైవ హి శుభాశుభీ
 యస్యాన్వేదకాసనే (మహాభారతమ్, 14-19-17)
 జ్ఞానం సన్న్యాసలక్షణమ్
 (మహాభారతమ్, 14-43-25) ఇతి చ
 ఇహ అపి చ అంతే ఉక్తమ్ అర్జునాయ --
 సర్వధర్మాన్ పరిత్యజ్య మామేకం శరణం
 వ్రజ (18-66). ఇతి ||
 అభ్యుదయార్థ అపి యః ప్రవృత్తిలక్షణో
 ధర్మో వర్తన్ ఆశ్రమాన్ చ ఉద్దిశ్య
 విహితః సః దేవాదిస్థానప్రాప్తిహేతుః అపి
 సన్ ఈశ్వరార్పణబుద్ధ్యా అనుష్ఠీయమానః
 సత్త్వగుణైర్ భవతి ఫలాభిసంధివర్జితః
 శుద్ధసత్త్వస్య చ జ్ఞాననిష్ఠాయోగ్యతాప్రాప్తి
 ద్వారేణ జ్ఞానోత్పత్తిహేతుత్వేన చ
 నిశ్చేయసహేతుత్వమ్ అపి ప్రతిపద్యతే
 తథా చ ఇమమ్ ఏవ అర్థమ్ అభిసంధాయ
 వక్ష్యతి -- బ్రహ్మణ్యాధాయ కర్మాణి
 (5-10), యోగినః కర్మ కుర్వంతి సంగం
 త్యక్త్వాత్మశుద్ధయే (5-11), ఇతి ||

సంక్షిప్తంగా చెప్పాలంటే, అట్టి ఈ గీతాశాస్త్రమునకు
 ప్రయోజనము నిశ్చితమైన శ్రేయస్సు (పరమకల్యాణము,
 మోక్షము). కారణము (అజ్ఞానము) తో సహా సంసారము
 (బంధము) శాశ్వతముగా తొలగిపోవుటయే మోక్షమునకు
 లక్షణము. అట్టి కైవల్యము సర్వకర్మలను సన్న్యాసించుట ద్వారా
 ఆత్మజ్ఞానమునందు నిష్ఠ (దృఢముగా నిలిచి యుండుట) అనే
 ధర్మము వలన కలుగును. గీతకు తాత్పర్యమైన అట్టి ఈ
 ఆత్మధర్మమును దేశించియే అనుగీతలలో -- పరబ్రహ్మయొక్క
 పదము (మోక్షము) ను తెలియుట (పొందుట) యందు ఆ (ఆత్మ)
 ధర్మము ఎంతయూ సమర్థమై ఉన్నది -- అని భగవానుడే
 స్వయముగా చెప్పెను. ఇంతేగాక అదే అనుగీతలలో శ్రీకృష్ణుడు
 ఇంకో విషయాన్ని కూడా చెప్పెను -- ధర్మము గలవాడు కాదు,
 అధర్మము గలవాడు కాదు, శుభ-అశుభములు రెండూ లేనివాడు,
 ఎవడైతే అద్వయబ్రహ్మ అనే అధిష్ఠానమునందు నిమగ్నుడై ఏమీ
 మాటలాడకుండా ఏమీ సంకల్పించకుండా ఉండునో (అట్టివాడు
 విముక్తుడగును), అని. జ్ఞానము సర్వకర్మసన్న్యాసము
 రూపములో నుండును అని కూడా శ్రీకృష్ణుడు ఆ సందర్భములో
 చెప్పెను. ఈ గీతలో కూడా అంతమునందు, సకలధర్మములను
 విడిచిపెట్టి అద్వయుడనగు నన్ను శరణు పొందుము, అని ఆయన
 అర్జునుని కొరకు ఉపదేశించెను.
 బ్రాహ్మణాదివర్ణములను, బ్రహ్మచర్యాదీ-ఆశ్రమములను
 ఉద్దేశించి విధించబడిన ప్రవృత్తి (కర్మానుష్ఠానము) రూపములో
 ఉండే ధర్మమునకు ప్రయోజనము సాంసారికమైన ఉన్నతియే.
 దేవతలు మొదలగువారి స్థానము (స్వర్గము) ను పొందుటకు ఇట్టి
 ధర్మమే కారణము. అయినప్పటికీ ఫలమునందు తృప్తి లేకుండా
 ఈశ్వరునకు సమర్పించుట అనే భావనతో అనుష్ఠించబడిన
 ప్రవృత్తిధర్మము అంతఃకరణశుద్ధిని కలిగించును. శుద్ధమైన
 అంతఃకరణము గలవానికైతే ఆత్మజ్ఞాననిష్ఠకు యోగ్యత
 లభించును. తద్వారా ప్రవృత్తిధర్మము ఆత్మజ్ఞానము కలుగుటకు
 హేతువు అగుచున్నది. ఈ విధముగా ప్రవృత్తి కూడా పరంపరచే
 మోక్షమునకు హేతువు అగుచున్నది. అట్టి ఈ విషయమునే
 మనసునందిడుకొని శ్రీకృష్ణుడు ఇట్లు చెప్పబోవుచున్నాడు --
 కర్మలను పరమాత్మయందు సమర్పించి --; కర్మయోగులు
 ఫలమునందలి ఆసక్తిని విడిచిపెట్టి అంతఃకరణశుద్ధి కొరకై కర్మను
 చేయుదురు అని.

ఈ విధముగా రెండు రకముల ధర్మము, పరబ్రహ్మ
 గీతాశాస్త్రమునకు విషయములు. పరమకల్యాణమగు మోక్షమే ఆ
 రెండు రకముల ధర్మమునకు ప్రయోజనము. పరబ్రహ్మయే

ఇతం ద్విప్రకారం ధర్మం
 ధర్మ రేఖా రూప - ప్రవృత్తి, నిశ్చయ - శుద్ధి ప్రయోగం ఒకటి, సులభమే కాదు
 రేఖా రూపముగా - సులభము, ప్రయోగము X
 సులభమే - సులభమే ధర్మము - ప్రవృత్తి - అంతఃకరణ శుద్ధి, జ్ఞాన నిష్ఠ, జ్ఞానము, మోక్షము -

విశ్వేయసప్రయోజనం పరమార్థతత్త్వం
చ వాసుదేవాఖ్యం పరబ్రహ్మ
అభిధేయభూతం విశేషతః అభివ్యంజయద్
విశిష్టప్రయోజనసంబంధాభిధేయవద్
గీతాశాస్త్రమ్ | యతః తదర్థే విజ్ఞాతే
సమస్తపురుషార్థసిద్ధిః అతః తద్వివరణే
యత్నః క్రియతే మయా ||

పరమార్థమైన తత్త్వము (ఆకారముల ఆరోపము లేని సత్యవస్తువు). దానికే వాసుదేవుడు (సర్వజగత్తునకు అధిష్ఠానమైన చైతన్యస్వరూపము) అని పేరు. ఈ విషయవస్తువును గీతాశాస్త్రము వివేకపూర్వకముగా సుస్పష్టము చేయుచున్నది. ఈ విధముగా ఈ శాస్త్రమునకు విలక్షణమైన (ఉత్కృష్టమైన) విషయవస్తువు, ప్రయోజనము సిద్ధించినవి. మోక్షమనే ఫలము సాధ్యము కాగా, రెండు రకముల ధర్మము సాధనము అని సాధ్యసాధనరూపమైన సంబంధము కూడా సిద్ధించినది. అట్టి గీతాశాస్త్రముయొక్క తాత్పర్యమును తెలుసుకున్నచో, సకల (నాలుగు) పురుషార్థములు సిద్ధించును. కాబట్టి, దానిని వివరించే ప్రయత్నాన్ని నేను చేస్తున్నాను. (ధర్మం, సమంజస్, సద్భావం, సద్గుణం) ముగిసినది.

వాసుదేవ, చైతన్య, కాళీ

ధృతరాష్ట్ర ఉవాచ | ధర్మక్షేత్ర కురుక్షేత్రే సమవేతా యుయుత్సవః |

మామకాః పాండవాశ్చైవ కిమకుర్వత సంజయ || 1 సంజయ జయతే - ధర్మసే

ధృతరాష్ట్రుడు ఇట్లు ప్రశ్నించెను --- ఓ సంజయా! ధర్మభూమియగు కురుక్షేత్రమునందు యుద్ధమును చేయగోరి ఒకచో సమగూడిన నా పుత్రులు, పాండుపుత్రులు మరియు ఇతరులు కూడ ఏమి చేసిరి?

సంజయ ఉవాచ | దృష్ట్వా తు పాండవానీకం వ్యూఢం దుర్యోధనస్తదా |

ఆచార్యముపసంగమ్య రాజా వచనమబ్రవీత్ || 2

సంజయుడిట్లు పలికెను --- అప్పుడు దుర్యోధన మహారాజైతే వ్యూహారచనతో కూడియున్న పాండవుల సేనను చూచి ద్రోణాచార్యుని వద్దకు వెళ్లి ఈ మాటను పలికెను.

పశ్యంతాం పాండుపుత్రాణామాచార్య మహతీం చమూమ్ | మత భీష్మం

వ్యూఢాం ద్రుపదపుత్రేణ తవ శిష్యేణ ధీమతా || 3

ఓ ఆచార్యా! పాండవుల ఈ పెద్ద (బలీయమైన) సైన్యమును చూడుడు. ద్రుపదుని పుత్రుడగు ధృష్టద్యుమ్నుడు దీని వ్యూహమును రచించినాడు. బుద్ధిమంతుడగు ఆతడు నీ శిష్యుడే.

అత్ర శూరా మహేష్వాసా భీష్మాస్తునసమా యుధి |

యుయుధానో విరాటశ్చ ద్రుపదశ్చ మహారథః || 4

ధృష్టకేతుశ్చేకితానః కాశిరాజశ్చ వీర్యవాన్ |

పురుజిత్కుంతిభోజశ్చ శైబ్యశ్చ సరపుంగవః || 5

యుధామన్యుశ్చ విక్రాంత ఉత్తమౌజాశ్చ వీర్యవాన్ |

సౌభద్రో ద్రౌపదేయాశ్చ సర్వ ఏవ మహారథాః || 6

ఈ సైన్యమునందు యుయుధానుడు (సాత్యకి), విరాటుడు, మహారథుడగు ద్రుపదుడు, ధృష్టకేతువు, చేకితానుడు, పరాక్రమశాలియగు కాశిరాజు, పురుజిత్తు, కుంతిభోజుడు, మానవులలో శ్రేష్ఠుడగు శైబ్యుడు, పరాక్రమము గల యుధామన్యుడు, బలశాలియగు ఉత్తమౌజునుడు, సుభద్రాపుత్రుడగు అభిమన్యుడు, ద్రౌపదియొక్క పుత్రులగు ఉపపాండవులు కూడ ఉన్నారు. వీరందరు గొప్ప ధనుర్ధారులు, మహారథులు. వీరు యుద్ధములో భీమునితో, అర్జునునితో సమానమైనవారు.

* ఈ రథములో - ఈ క్షేత్రమున జీవితంతో ఆస్మకరవారి - Acceptance
రథ: పుష్కలము - ఈ క్షేత్రమున ఆస్మకరవారి - Acceptance
చదువు నేర్చుకుంటున్నాము - ఈ క్షేత్రమున ఆస్మకరవారి - Acceptance
మనకు ఉన్నాడు - నారాయణుని అవతరణచయాల.

[3] అస్మాకం తు విశిష్టా యే తాన్నిబోధ ద్విజోత్తమ ।

నాయకా మమ సైన్యస్య సంజ్ఞార్థం తాన్ బ్రవీమి తే ॥ 7

ఓ బ్రాహ్మణోత్తమా! మనకు చెందిన ప్రముఖులు ఎవరైతే గలరో వారిని గురించి తమరికి తెలియుట కొరకు చెప్పెదను. నా సైన్యముయొక్క నాయకులను గురించి తమరు తెలుసుకొనుడు.

భవాన్ భీష్మశ్చ కర్ణశ్చ కృపశ్చ సమితింజయః ।

అశ్వత్థామా వికర్ణశ్చ సౌమదత్తిస్తథైవ చ ॥ 8

తమరు, భీష్ముడు, కర్ణుడు, యుద్ధమును జయించే కృపాచార్యుడు, అశ్వత్థామ, వికర్ణుడు, మరియు సోమదత్తుని పుత్రుడగు భూరిశ్రవసుడు (మన సేనయందు గలరు).

అన్యే చ బహవశ్శూరా మదర్థే త్యక్తజీవితాః ।

నానాశస్త్రప్రహరణాస్సర్వే యుద్ధవిశారదాః ॥ 9

వీరే గాక ఇతరులు శూరులు చాలా మంది నా ప్రయోజనము నిమిత్తముగా ప్రాణములను విడిచిపెట్టినవారు (విడిచిపెట్టుటకు సిద్ధముగా ఉన్నవారు) ఉన్నారు. అనేకములైన శస్త్రములు, అస్త్రములు గల వారందరు యుద్ధములో నిపుణులే.

అపర్యాప్తం తదస్మాకం బలం భీష్మాభిరక్షితమ్ ।

పర్యాప్తం త్వదమేతేషాం బలం భీమాభిరక్షితమ్ ॥ 10

అందువలన భీష్మునిచే పరిరక్షించబడే (అట్టి) మన సేన జయించ శక్యము కానిది (సమర్థము కానిది). కానైతే, భీమునిచే రక్షించబడే వీరి ఈ సైన్యము జయించుటకు వీలుపడెడిది (సమర్థమైనది).

అయనేషు చ సర్వేషు యథాభాగమవస్థితాః ।

భీష్మమేవాభిరక్షంతు భవంతస్సర్వ ఏవ హి ॥ 11

అందువలన, మీరందరు సేనయొక్క నియమిత స్థానములన్నింటియందు తమ తమ వంతులను అతిక్రమించకుండా నిలిచి ఉన్నవారై, భీష్ముని నిశ్చయముగా రక్షించెదరు గాక!

తస్య సంజనయన్తర్థం కురువృద్ధః పితామహాః ।

సింహనాదం వినద్యోచైశ్శంఖం దధౌ ప్రతాపవాన్ ॥ 12

కురువులలో వృద్ధుడు, పితామహుడు, ప్రతాపశాలి అగు భీష్ముడు సింహనాదమును చేసి బిగ్గరగా శంఖమును పూరించి, ఆ దుర్యోధనునకు అధికమగు హర్షమును కలిగించెను.

అతశ్శంఖాశ్చ భేర్యశ్చ పణవానకగోముఖాః ।

సహసైవాభ్యహన్యంత స శబ్దస్తుములోభవత్ ॥ 13

తరువాత శంఖములు, భేరీలు, తప్పెటలు, మద్దెలలు, కొమ్ము బూరాలు ఒక్కసారిగా మ్రోగించబడినవి. ఆ శబ్దము సంకులము (దొమ్మి ధ్వని) గా (భయంకరముగా) నుండెను.

[4] * తతశ్శ్వేతైర్తయైర్యుక్తే మహతి స్యందనే స్థితౌ ।

మాధవః పాండవశ్చైవ దివ్యౌ శంఖౌ ప్రదధ్మతుః ॥ 14

తరువాత తెల్లని గుర్రములు పూన్చిన గొప్ప రథమునందు ఉన్న శ్రీకృష్ణార్జునులిద్దరు కూడా దివ్యములైన (ప్రకాశించే) శంఖములను పూరించిరి.

విద్యార్థి, శిష్యుడు, - ఇద్దరు డోలీ వాలు.
Spiritual law - శిష్యుడు డోలీ శిష్యుడు లభిస్తాడు, వారిను లభిస్తుంది.

6
 పుష్పకేశం - అధిపత్యం, అధ్యక్షుడు, సుముక్త్యుడు, డాక్టరు (పుష్పకేశం - అధిపత్యం)
 అధ్యక్షుని శక్తి - ప్రాణము, విజ్ఞానము, మూలము
 అధ్యక్షుని శక్తి - అధ్యక్షుని శక్తి, అధ్యక్షుని శక్తి
 శాంకర భాష్య సమేత శ్రీమద్భగవద్గీతా

పాంచజన్యం హృషీకేశో దేవదత్తం ధనంజయః |
 పాండ్రం దధౌ మహాశంఖం భీమకర్మా పృకోదరః || 15

శ్రీకృష్ణుడు (ఇంద్రియాధిపతియగు పరమాత్మ) పాంచజన్యమనే శంఖమును, ధనంజయుడు (ధర్మరాజు యొక్క యజ్ఞము కొరకు గొప్ప ధనమును జయించిన అర్జునుడు) దేవదత్తమనే శంఖమును, తోడేలు పొట్ట వంటి పొట్ట గల భీముడు పాండ్రమనే పెద్ద శంఖమును పూరించిరి. భీముడు భయమును గొల్పే యుద్ధమును చేయును.

అనంతవిజయం రాజా కుంతీపుత్రో యుధిష్ఠిరః |
 నకులసహదేవశ్చ సుఘోషమణిపుష్పకౌ || 16

కుంతి పుత్రుడగు ధర్మరాజు అనంతవిజయమనే శంఖమును పూరించెను. ఆయన యుద్ధమునందు స్థిరముగా నిలుచును. నకులసహదేవులు క్రమంగా సుఘోషమణిపుష్పకములనే శంఖములను పూరించిరి.

[5] కాశ్యశ్చ పరమేష్వాసశ్శిఖండి చ మహారథః |
 ధృష్టద్యుమ్నో విరాటశ్చ సాత్యకిశ్చాపరాజితః || 17

ద్రుపదో ద్రౌపదేయాశ్చ సర్వశః పృథివీపతే |
 సౌభద్రశ్చ మహాబాహుశ్శంఖాన్ దధ్మః పృథక్పృథక్ || 18

ఓ ధృతరాష్ట్ర మహారాజా! గొప్ప ధనుస్సు గల కాశీరాజు, మహారథుడగు శిఖండి, ధృష్టద్యుమ్నుడు, విరాటుడు, పరాజయము లేని సాత్యకి, ద్రుపదుడు, ద్రౌపది పుత్రులు (ఉపపాండవులు), గొప్ప భుజబలము గల సుభద్రాపుత్రుడగు అభిమన్యుడు అందరు (అన్ని వైపులనుండి) వేర్వేరుగా శంఖములను పూరించిరి.

స ఘోషో ధార్తరాష్ట్రాణాం హృదయాని వ్యదారయత్ |
 సభశ్చ పృథివీం చైవ తుములో వ్యనునాదయన్ || 19

సంకులమైన (సర్వము కలిసిపోయిన) ఆ ధ్వని ఆకాశమును, భూమిని కూడ ప్రతిధ్వనించునట్లు చేస్తూ, ధృతరాష్ట్రుని పుత్రులకు గుండెలు అవియునట్లు చేసెను.

అథ వ్యవస్థితాన్ దృష్త్వా ధార్తరాష్ట్రాన్ కపిధ్వజః |
 ప్రవృత్తే శస్త్రసంపాతే ధనురుద్యమ్య పాండవః || 20

హృషీకేశం తదా వాక్యమిదమాహ మహీపతే |

ఓ మహారాజా! తరువాత హనుమంతుడు ధ్వజమునందు గల పాండుపుత్రుడగు అర్జునుడు యుద్ధమునకు సంసిద్ధులైన ధృతరాష్ట్రపుత్రులను చూచెను. బాణముల ప్రయోగము ఆరంభము కాబోవు చున్నది. అప్పుడాయన ధనుస్సు పైకెత్తి పర్యంతర్యామియగు శ్రీకృష్ణుని ఉద్దేశించి ఈ మాటను పలికెను.

అర్జున ఉవాచ | సేనయోరుభయోర్మధ్యే రథం స్థాపయ మేఘ్యత || 21

యావదేతాన్నిరీక్షేహం యోద్ధాకామానవస్థితాన్ |
 కైర్మయా సహ యోధవ్యమస్మిన్రణసముద్యమే || 22

అర్జునుడిట్లు పలికెను --- ఇంతలో నేను యుద్ధము చేసే కోరికతో సంసిద్ధులైన వీరిని చూచెదను. ఓ అచ్యుతా! (స్వరూపమునుండి చ్యుతి లేనివాడా!) నా రథమును రెండు సేనల మధ్యయందు నిలుపుము. ఈ యుద్ధముయొక్క పెద్ద ఉద్యమమునందు నేను ఎవరితో యుద్ధము చేయవలెనో చూచెదను.

యోత్యమానానవేక్షేహం య ఏతేత్ర సమాగతాః |
 ధార్తరాష్ట్రస్య దుర్బుధ్యైర్బుధ్ధే ప్రియచికిర్షవః || 23

అచ్యుతః
 - బాహువులు త్రోవడా
 ఈశ్వరుని స్వరూపము
 చేయటం -

రాగ బలము

competitive, Ambitious, self centered - Approach - Goal become means

Killing spirit
 - కత్తు అంటే అంత
 ఉపయోగించి, నిజాయితీ
 సాధనములపై
 ఆసక్తి

అజ్ఞానానికి భగవాన్ *

ఎవరైతే ఇక్కడ సమావేశమైనారో, యుద్ధమును చేయబోయే అట్టివారిని నేను చూచెదను. దుర్బుద్ధియుగు ధృతరాష్ట్ర పుత్రునకు (దుర్యోధనునకు) వారు యుద్ధమునందు ప్రియమును చేయగోరుచున్నారు.

సంజయ ఉవాచ । ఏవముక్తో హృషీకేశో గుడాకేశస భారత । సుదృఢ-భీముర్యనామ్
 కిం - తిలకిగా దక్షిణమున సేనయోరుభయోర్మధ్యే స్థాపయిత్వా రథోత్తమమ్ ॥ 24 ॥ ఇంద్రుడును లక్ష్మణుడు
 ధీష్ణుద్రోణప్రముఖతస్సర్వేషాం చ మహీక్షితామ్ ॥

సంజయుడిట్లు పలికెను --- భరతవంశీయుడవగు ఓ ధృతరాష్ట్ర మహారాజా! నిద్రను జయించిన అర్జునుడు ఇట్లు పలుకగా సర్వాంతర్యామియగు శ్రీకృష్ణుడు ఉత్తమమైన ఆ రథమును రెండు సేనల మధ్యలో, భీష్ముడు-ద్రోణుల యెదుట, మహారాజులందరి యెదుట నిలబెట్టి --.

ఉవాచ పార్థ పశ్యేతాన్ సమవేతాన్ కురూనితి || 25

శ్రీకృష్ణుడిట్లు పలికెను --- ఓ కుంటీపుత్రా! ఇచ్చట సమావేశమైన ఈ కౌరవులను చూడుము.

7

తత్రాపశ్యత్స్థితాన్నార్థః పితౄనథ పితామహాన్ ।

అచార్యన్నాతులాన్ భాత్యన్పుత్రాన్ పౌత్రాన్సఖీన్స్తథా || 26

శ్వశురాన్ సుహృదశ్చైవ సేనయోరుభయోరపి ।

తాన్ సమీక్ష్య స కౌంతేయస్సర్వాన్ బంధూనవస్థితాన్ || 27

రెండు సేనలయందు కూడ తండ్రులు, తాతలు, ఆచార్యులు, మేనమామలు, సోదరులు, కొడుకులు, మనుమలు, మిత్రులు, మామలు, ప్రాణస్నేహితులు కూడ నిలిచియుండిరి. అప్పుడు కుంతీపుత్రుడగు అర్జునుడు అక్కడ వారిని చూచెను. ఆ కుంతీపుత్రుడు సన్నదులై ఉన్న ఆ బంధువులనందరిని బాగుగా చూచెను.

[illegible]

ఈ తన వారిని చూచి ఆతనికి అతిశయించిన దయ ఆవేశించెను. ఆతడు భేదమును పొందుచున్నవాడై ఇట్లు పలికెను --- ఓ శ్రీకృష్ణా! యుద్ధమును చేయగోరి సంసిద్ధులైయున్న ఈ నా బంధుజనులను చూచి నా అవయవములు క్రుంగిపోవుచున్నవి. నా నోరు కూడ ఎండిపోవుచున్నది. నా శరీరములో వణుకు, గగుర్పాటు పుట్టుచున్నవి. Duty plant గా ఉండాలి అని కోరుకుంటున్నాను అవును

అనుంగుల కర్మయ్య చర్చ - గాంధీపం సంసతే హస్తాత్వకైచు పరిదహ్యతే ।

స చ శక్నోమ్యవస్థాతుం భ్రమతీవ చ మే మనః || 30

చేతినుండి గాండీవము (ధనుస్సు పేరు) జారిపోవుచున్నది. చర్మము కూడ కాలిపోవుచున్నది. నేను నిలబడలేక పోవుచున్నాను. నా మనస్సు భ్రమించుచున్నట్లున్నది.

8

నిమిత్తాని చ పశ్యామి విపరీతాని కేశవ ।

న చ శ్రేయోనుపశ్యామి హత్వా స్వజనమాహవే || 31

ఓ కేశవా! (బ్రహ్మవిష్ణురూద్రరూపుడు) విపరీతములైన శకునములు నాకు కనబడుచున్నవి. నా బంధువులను యుద్ధములో చంపుట వలన శ్రేయస్సు కలుగునని నాకు అనిపించుట లేదు.

→ Present / unpresent - duty to be done

అందుమేర కేసులు

ಕಲವಾಡ, ತೆಕುಳ

రక్షణకు సంహరించబడవచ్చు

5- (प्रमाण-सूची)

ఈక - సుమారు 100
5 - 1000 - 1000

5-252-20

న కాంక్షే విజయం కృష్ణ న చ రాజ్యం సుఖాని చ |
కిం నో రాజ్యేన గోవింద కిం భోగైర్ద్రివితేన వా || 32

గోవింద - అనుగ్రహం కాదు.
సుఖాలన్నీ చివరే.

ప్రమాణిష్ఠాగ్రం, నిరసన, సకలం కైశంభ

ఓ శ్రీకృష్ణ! నేను విజయమును, (దాని వలన) రాజ్యమును, (దాని వలన) భోగములను కూడ కోరుట లేదు. ఓ గోవిందా! మాకు రాజ్యముతో గాని, భోగములతో గాని, జీవితముతో గాని పని యేమున్నది? (ఏమీ లేదు).

భయం వేరనాత్మంతు
I. Opposit to నిరసన

యేషామథే కాంక్షితం నో రాజ్యం భోగాసుఖాని చ |
త ఇమేవస్థితా యుధే ప్రాణాంస్త్యక్త్వా ధనాని చ || 33

No arguments
No like/dislike
Is it your duty?

నిరసన భయం సుఖం
ఓ అసహనం
సకలం కైశంభ

అచార్యాః పితరః పుత్రాస్తథైవ చ పితామహాః |
మాతులాశ్వశురాః పౌత్రాశ్శాలాసంబంధినస్తథా || 34

మేము ఎవరి కొరకై రాజ్యమును, భోగములను, సుఖములను కోరినామో, వారు ప్రాణములను, సంపదలను విడిచిపెట్టి (విడుచుటకు సంసిద్ధులై) ఇదిగో! ఇక్కడ నిలిచి ఉన్నారు. ఆచార్యులు, తండ్రులు, కొడుకులు, తాతలు, మేనమామలు, మామలు, మనుమలు, బావమరదులు, మరియు ఇతరబంధువులు ఇక్కడే ఉన్నారు.

అశక్తి వ్యవస్థ
విక్రమాదిత్యుడు

ఏతాన్మహాంతుమిచ్ఛామి ఘృతోపి మధుసూదన |
అపి త్రైలోక్యరాజ్యస్య హేతోః కిం సు మహీకృతే || 35

పాపం - సాధుని

ఓ మధుసూదనా! (మధుకైటభులనే రాక్షసులను సంహరించినవాడా!), మధుకైటభులు రాగద్వేషములకు ప్రతీకలు) నన్ను చంపుచున్నా (కొడుతున్నా) నేను వీరిని చంపుటకు (తిరిగి కొట్టుటకు) ఇష్టపడను. ముల్లోకముల రాజ్యము అనే ప్రయోజనము కొరకైనా నేను వీరిని సంహరించను. ఇక భూలోకరాజ్యము గురించి సంహరించనని వేరుగా చెప్పవలయునా? (అక్కరలేదు).

అతతాత్మ - అతతాత్మ
అతతాత్మ - అతతాత్మ
అతతాత్మ - అతతాత్మ

నిహత్య ధార్తరాష్ట్రాన్మః కా ప్రీతిస్సాజ్ఞనార్థన |
పాపమేవాశ్రయేదస్మాన్ హత్వైతానాతతాయినః || 36

జనులకి వీడిచువాడు
దుర్బోధనుడు - అతతాత్మ.

ఓ జనార్దనా! (దుష్టజనులను శిక్షించువాడా!) ధృతరాష్ట్రుని పుత్రులను సంహరించి మాకు ఏమి ప్రీతి కలుగును? (కలుగదు). చంపనుద్యుక్తులైన ఈ దుర్మార్గులను సంహరించినచో మాకు పాపమే చుట్టుకొనును.

తస్మాన్నార్థా వయం హంతుం ధార్తరాష్ట్రాన్స్వబాంధవాన్ |
స్వజనం హి కథం హత్వా సుఖినస్స్యామ మాధవ || 37

ఓ మాధవా! (లక్ష్మీపతి!) కావున మాకు బంధువులైన ధృతరాష్ట్రపుత్రులను వధించుట మాకు తగదు. మా వారిని సంహరించుట వలన మాకు సుఖము యెట్లు కలుగును? (కలుగదు).

one-sided peace effort
for సమైక్య
క్షేత్రయుద్ధం X

యద్యప్యేతే న పశ్యంతి లోభోపహతచేతసః |
కులక్షయకృతం దోషం మిత్రద్రోహ చ పాతకమ్ || 38

తాగ ద్వేషములకు అతతాత్మ
కరుణ కల్పించుట
తెలుగు -
చేత = వివేక బుద్ధి.

40 కథం న జ్ఞేయమస్మాభిః పాపాదేతాన్నివర్తితుమ్ |
కులక్షయకృతం దోషం ప్రపశ్యద్భిర్జనార్థన || 39

నాగ లక్ష్మీనాథ

లోభముచే నశింపజేయబడిన వివేకబుద్ధి గలవారగుటచే ఈ కౌరవులు కులవినాశము వలన కలిగే దోషమును, మిత్రులకు ద్రోహము చేయుట వలన కలిగే పాపమును గురించి తెలియకున్నారు. అయినప్పటికీ, ఈ పాపమునుండి వెనుదిరగవలెనని మాకు ఏల తెలియదు? (తెలియుచున్నది). ఓ జనార్దనా! కులము నశించుట వలన కలిగే దోషము మాకు స్పష్టముగా తెలియుచునే యున్నది.

అర్జున - కృష్ణ యత్ర
అర్జున - కృష్ణ యత్ర

→ త్రై విష్ణు? Argument అర్జు. కౌరవం చే అర్జు. కృష్ణ? Level లోడింగ్
తాగ ద్వేషం అతతాత్మ ఉండాలి - అర్జున అర్జునం వ్యంగ్యం

* కుల ధర్మం పేరిట మొదలైనవి ఎవరి వ్యవస్థాపక వేదాల ప్రకారం ధర్మం వేదం నేనెవరికి భగవంతులు చెబుతారు. → E.g. political persons w.r.t కులం
అధ్యాయము - 1

Cultural conflict
social

కులక్షయ ప్రణళ్యంతి కులధర్మాన్ననాతనాః |
ధర్మే నష్టే కులం కృత్స్నమధర్మోభిభవత్సుత || 40

ప్రమాదధర్మం
కుల
వ్యక్తి

కులము నశించగా సనాతనము (అనాది) లైన కులధర్మములు నశించును. ధర్మము నశిస్తే అధర్మము కులమునంతనూ నిశ్చయముగా పరాభూతము చేయును. E.g. Muthaiah in different

E.g. white-black
mixture

అధర్మాభిభవాత్కృష్ట ప్రదుష్యంతి కులస్త్రియః |
స్త్రియ దుష్టాను వార్షిష్ఠ్య జాయతే వర్ణసంకరః || 41

వార్షిష్ఠ్య = వ్యవస్థాపన

వృష్టివంశోద్భవుడవగు ఓ శ్రీకృష్ణ! అధర్మము ధర్మమును పరాభూతము చేయుట వలన కులస్త్రియ పూర్తిగా చెడిపోయెదరు. కులస్త్రియ చెడిపోయినచో, వర్ణముల సాంకర్యమేర్పడును.

→ observation from vedanti
reg. తత్వం

సంకరో నరకాయైవ కులఘ్నానాం కులస్య చ |

Religious mind goes
around death

పతంతి పితరో హ్యేషాం లుప్తపిండోదకక్రియాః || 42

వర్ణసంకరము వలన కులమును చెడగొట్టినవారు, కులమువారు కూడ నరకములో పడెదరు. వీరి పితరులు కూడ పిండము-తర్పణముల క్రియలు లోపించుటచే నరకములో పడెదరు.

petty minded
Indians

దోషైరేతైః కులఘ్నానాం వర్ణసంకరకారకైః |

Regional feeling
Left behind every
thing

ఉత్పాద్యంతే జాతిధర్మాః కులధర్మాశ్చ శాశ్వతాః || 43

కులమును చెడగొట్టువారి ఈ దోషములు వర్ణముల సాంకర్యమును కల్గించుటయే గాక, సనాతనములైన జాతిధర్మములను, కులధర్మములను కూడ పూర్తిగా నశింప జేయును.

* do it
finds
its way

ఉత్పన్నకులధర్మాణాం మనుష్యాణాం జనార్దన | నరకే నియతం వాసో భవతీత్యనుశుశ్రుమ || 44

ఓ జనార్దనా! నశించిన కులధర్మములు గల మనుష్యులు నిశ్చయముగా నరకములో పడెదరని పెద్దలు చెప్పగా విని యుంటిమి.

అహో బత మహత్పాపం కర్తుం వ్యవసితా వయమ్ | యద్రాజ్యసంఖలోభేన హంతుం స్వజనముద్యతాః ||

→ E.g. voluntary
sacrifice

అయ్యో! ఎంత పొరపాటు! మేము పెద్ద పాపమును చేయుటకు నిశ్చయించితిమి. అదేమంటే, రాజ్యమునందు, సుఖములయందు లోభముచే మా వారిని సంహరించుటకు సంసిద్ధులమైతిమి.

మిగిలి
చేసినది

యది మామప్రతికారమశస్త్రం శస్త్రపాణయః | ధార్తరాష్ట్రా రణే హన్యుస్తన్మే క్షేమతరం భవేత్ || 46

నేను ఆయుధములను ప్రక్కన పెట్టెదను, నన్ను కొట్టినా తిరిగి కొట్టను. అట్టి నన్ను ధృతరాష్ట్ర పుత్రులు ఆయుధములను ధరించి యుద్ధమునందు సంహరించినచో, అదియే నాకు మరింత క్షేమమును కలిగించును.

నిజమైన ధర్మ సూక్తులు

సంజయ ఉవాచ | ఏవముక్త్యార్జునస్సంఖ్యే రథోపన్త ఉపావిశత్ |

విస్మయ సశరం చాపం శోకసంవిగ్నమానసః || 47

ఇతి శ్రీమద్భగవద్గీతాసూపనిషత్సు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే
అర్జునవిషాదయోగో నామ ప్రథమోధ్యాయః ||

సంజయుడిట్లు పలికెను --- శోకముచే బాగా కలత చెందిన మనస్సు గల అర్జునుడు యుద్ధము (రంగము) నందు ఈ విధముగా పలికి, ధనుస్సును బాణములతో సహా ప్రక్కన వేసెడిది, రథము మధ్యలో కూర్చుండెను.

శ్రీమద్భగవద్గీతకు శ్రీమచ్ఛంకర భగవద్గీతాదుల భాష్యమునకు స్వామి తత్త్వవిదానంద సరస్వతి చేసిన తత్త్వప్రకాశిక అనే వివరణాత్మకమగు అనువాదములో మొదటి అధ్యాయము ముగిసినది (1)

→ అర్జునుడు - శాంతి కనుక, ధర్మ సూక్తులు, శాస్త్రం - There are people thinking like this.

అలసత్వ బుద్ధి, సూక్ష్మ బుద్ధి - రామ బుద్ధి రంగ బుద్ధి
మొదలైనవి లోపం చేశారు. E.g. Reservation

Religious mind
before god